

10 - 8 במאי 1972

נמר טורף

וכדור בראש

„אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. לא כך צריך היה להיות אולם הכנסת, כאשר הכנסת באה להזדהות עם מאבקם של יהודי בריית-המועצות!“ במילים אלה פתחתי את דברי על הפגיעות במבקשי עליה מברית-המועצות (ראה להלן).

אותה שעה נכחו באולם שמונה חברי-הכנסת. איזה הבדל בין דיבורים רמים וייחסי אמיתי! יום לפני כן, פתחתי את דברי על פעולות מיוחדות בבריית-המועצות, „גברתי היושב-ראש, כנסת נכבדה. אמנם, דעתנו נתונה היום לתיירות מסוג אחר — זו של אנשי פתח בנמל-התעופה בלוד. בכל זאת אין להצדיק את מראה אולם הכנסת ברגע זה, כשי נוכחים שיש או ארבעה חברי-כנסת. הייתי מציע שהיושב-ראש החדש, שנבחר היום, יתן את דעתו באופן דחוף לתופעה זו.“

שעה קלה לפני כן נודע על סיום הפעולה בנמל-התעופה. ישראל ישעיהו, שישב על דוכן היו"ר בפעם הראשונה אחרי בחירתו, הכריז על כך באמצע מתן התשובות לשאליות. התגובה: קומץ חברי-הכנסת שנכחו באולם פרצו במחאות-כפיים סוערות, כמו ילדים בבית-הספר. השימחה היתה מובנת, אך מסופקני אם זוהי תגו-

מול חזון ישעיהו

להלן ההצהרה שמסרה סיעתנו מן הדור כן, אחרי שנמנעה מהצבעה על בחירת היו"ר החדש של הכנסת.

אורי אבנרי: כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. נמנענו מהצבעה, מפני שאנו שוללים את עצם השיטה שבה נערכה בחירה זו.

יושב-ראש הכנסת הוא יושב-ראש הכנסת כולל. הוא המופקד על כבוד בית-הנבחרים, על כל סיעותיו. הוא נושא-הדגל של הרשות המחוקקת, ועליו מוטלת החובה להנהיגה במאבק נגד כל ניסיון מצד הממשלה להפכה לחוות-מת-גומי.

כדי למלא תפקיד זה, כדי ליהנות מן הכבוד ה ראוי לו, צריך היה יושב-ראש הכנסת להיות נבחר הכנסת כולה — לא רק להלכה, אלא גם למעשה. והנה, במציאות, נבחר יושב-ראש הכנסת על ידי סיעה אחת בלבד, הכוללת רק מחצית חברי הכנסת, בה נערכה התמודדות דמוקרטית, והכרעה בהצבעה חשאית. למחצית השנייה של הכנסת, הכר ללת את כל שאר הסיעות, לא נותר אלא לומר אחריה אמן.

נשיאות הכנסת מורכבת על פי מפתח מיפלגתי נוקשה (אם כי אין בה ייצוג כלשהו ל-22 מחברי הבית). אולם לגבי בחירת היושב-ראש היו צריכים לקבוע הכישורים האישיים בלבד, בלי קשר ליחסי הכוחות בין הסיעות, ובתוך הסיעות עצמן. לפיכך היו כל המועמדים צריכים להציג את מועמדותם בפני הכנסת כולה, והכנסת כולה היתה צריכה לבחור ביניהם, בהצבעה חשאית. תחת זאת, הפכה הבחירה במליאת הכנסת לתהליך פור-מלי בלבד.

זוהי הסיבה העיקרית להימנעותנו. אולם יש לה סיבה שניה, הנוגעת לאישיות של חברי-הכנסת ישראל ישעיהו עצמו. בהיותו שר בממשלת ישראל, השמיע חברי-הכ-

בתו הנאותה של בית-נבחרים. רוב חברי-הכנסת לא נמצאו באולם, מפני שבילו את היום במיזנון תוך וי-כוחים וניחושים על המתרחש בנמל-התעופה, כמו כל היהודים הטובים בכל בית-קפה אחר.

מה דחוף ומה לא דחוף בכנסת? לא מכבר שמעתי כי בבית-הנבחרים של אחת מ-מדינות הודו הגיש אחד החברים הצעה דחופה לסדר-היום: לדון בנמר אוכל-אדם, שכבר טרף 761 בני-אדם בחודשים האחרונים.

נשיאות בית-הנבחרים החליטה שהעניין אינו דחוף. נזכרתי בכך השבוע כאשר הגשתי הצעה דחופה לדון בהריגת עובדי החר, שנורה בראשו על-ידי שוטר ש"ירה באוויר". הנשיאות לא הכריה בדחיפות. מחוסר ברירה הגיש אמנון זיכרונני שאילתה לשר-המישטרה.

לעומת זאת הכירה הנשיאות בדחיפות הצעתנו ל-דון בסיכסוך בענק המזון. בעיקבותיה הוגשו שש הצ-עות נוספות על אותו נושא.

הייתי פותח הדיון, וכך עלה בידנו לקבוע את הטון. בעזרת סיעתנו בהסתדרות וראשי אגודת פועלי המזון, ריכזנו את המידע המהימן על הסיכסוך. מסרתי אותו בנאום עובדתי, בו הוכחתי כי העובדים התנהגו הפעם במידה מירבית של אחריות והתאפקות, וכי נע-שה כאן ניסיון מחושב לפגוע משבר ביחסי-עבודה, כדי להצדיק צמצום נוסף של חופש-השביתה.

מול עובדות אלה, נאלצו גם אנשי הימין לרסן את עצמם, ולהכיר שיש צדק רב בעמדת העובדים. גם השר, חיים בר-לב, לא הכחיש זאת.

נוצר מצב שהפך כבר לרגיל בכנסת: אנחנו מס-בירים את המצב העובדתי. נציגי העובדים בספסלי מפלגת-העבודה וממ"ם מביעים בצורה אילמת את הס-כמתם לדברינו, מבלי שיוכלו לפצות פה. הימין מציג את העמדות המנוגדות, וזוכה בתמיכת אמצעי-התיק-שורת.

הפעם היה זה מצב מנוגד, מפני שאנשי גח"ל שו-תפים בהנהגת פועלי-המזון. כאשר איש גח"ל במליאה ניסה לדבר שוב בזכות איסור-שביתות ובוררות-חובה, קראתי לו: „עם מי אתה מזדהה, בעצם? עם אנשי גח"ל במזכירות פועלי-המזון, התומכים בשביתה, או עם אנשי גח"ל בהתאחדות התעשייתיים, התומכים ב-השביתה?“

מובן שלא באה תשובה. הדמוגוגיה הסוציאלית של הימין יכולה להשפיע באסיפה בדימונה, אך אינה עו-דת במיבחן הגיוני בוויכוח.

נצחון קטן

של צדק

כאשר חזרה סיעתנו זמנית להיות סיעת-ייחיד בפועל, החליטה ועדת-הכנסת באופן שרירותי להוריד אותה ב-דירוג הסיעות לא מאחורי סיעת מק"י, שקיבלה אלפים קולות פחות מאיתנו בבחירות.

כעבור כמה חודשים, כאשר פרש מאיר אביזוהר מסי-

עת ע"מ, קבעה את הכלל ההפוך והשאירה את ע"מ לפני רק"ח.

הגשנו על כך עירעור, ואחרי דחיות רבות נחלנו השבוע ניצחון קטן. חברי הוועדה הכירו בעובדה שלא ייתכן לקבוע שתי הלכות שונות, הסותרות זו את זו. רק מסיבות של אהבה ושינאה, וקבעה את הדירוג הבא: ע"מ תישאר לפני רק"ח, העולם הזה — כוח חדש יהיה לפני מק"י.

פינג-פונג במקום

מטכ"ל לבן

להנמקת הסתייגויותינו לתקציב משרד-החוץ, חק-דשנו ארבע דקות בלבד. לחלו הנאום במלואו:

אורי אבנרי: „משרד החוץ / מאוד נחוץ. / כי בלעדיו / מה יעשו פקידיו?“ תרזו זה של המשורר נכון כיום יותר מתמיד.

המשרד כולו אינו אלא מעין שירות-דואר דיפלומטי, מנגנון שיגרת לקיום קשרים שיגרתיים עם מדינות זרות. **אולם משרד-החוץ אינו מנגנון, ואינו מספר גג לגגש, מדיניות-חוץ. זו נקבעת במיטבח הפרטי של ראשי-הממשלה, ושר-החוץ הוא מכונת-ניסוח אלקטרונית המוציאה דבריהם ב-תרשים שפות במהירות הבזק.**

אנו מציעים להוריד שליש מתקציב המשרד. המחלל האמיתי של המשרד הוא בשטח האחד. שאסור היה למסרו לידו מלכתחילה: המרחב שאליו שייכת מדינת-ישראל.

קשה לתאר משרד המתאים פחות לגיבוש קשרים עם עמי ערב, ולהכשרת הקרקע לשלום, מאשר משרד-החוץ. **משרד זה הוא, בעצם, משרד לדוחמה מדינית. בכל הכירות ובכל המוסדות העו-למיים משחקים שגרירי ישראל מישחק של פינג-פונג עם שגרירי ערב, להנאת שני הצדדים.**

אך המשרד אינו מסוגל, וכלל אינו מנסה, לבנות את הכלים הדרושים לניהול מיציעי שלום, לקשירת קשרים עם גורמים ערביים, להבנת המרחש במעמקי העולם הער-בי, ליצירת נוכחות ישראלית חיובית בזירה המרחבית. לפני 14 שנה הצעתי להקים מוסד מיוחד לכך, מעין „מטכ"ל לבן“, שירכו בתוכו מאות מומחים לארצות-ערב, לחקר וליכנון מדיני, לפסיכולוגיה, ולשאר המרכיבים הדרושים לגיבוש יומות שלום, להשפעה על ציבורים ערביים, ליצירת מערכת יחסים דו-צדדיים, גלויה וטוידית. הצעתי שהיה מרכז בידי מיניסטריון מיוחד, „משרד המרחב“ או „משרד השלום“, בראשות שר בכיר. במדינה שיש בה שרי-מישטרה, בודאי מותר שהיה בה שר-שלום.

אין חזרה לסטאלין

לחלן דברינו על זכות העלייה של יהודי ברי-ת-המועצות:

אורי אבנרי: כמו כל אזרחי ישראל, אנו מרימים את קולנו בדרישה ממשלת בריית-המועצות להתיר את הגירתו של כל יהודי הרוצה בכך.

תביעה זו היא ציווי מוסרי, ציווי הומאני, ציווי לאומי, ציווי סוציאליסטי, ציווי התבונה המדינית והאינטרס ה-סובייטי עצמו.

אני מדבר כאדם הדוגל בצורך לבנות גשר חדש בין ישראל לבין בריית-המועצות, המדי-נה הראשונה שהושיטה בשעתו הכרה דהיי-רה למדינת ישראל. אני מאמין שגשר כזה יקום ויהיה, ולא ירחק היום.

התמיכה בעיקרון האוניברסלי, שכל אדם זכאי לעבור לארץ שהוא בוחר בה, ולהצטרף לאומה שהוא מזדהה עימה, אינה חלק ממערכה נגד בריית-המועצות. שותפים לה רבים וטובים הנאבקים בישראל לשינוי מדיניות ה-ממשלה, הן במישור הישראלי-ערבי, הן במישור הישר-אלי-סובייטי.

שום חברה אינה יוצאת נשכרת מכך שהיא מחזיקה בכוח בבני-אדם הרוצים לפרוש ממנה, ויהיו נימוקיהם כאשר יהיו.

הפעלת אמצעי-לחץ — גיוס לצבא, כליאה במוסדות לחולי-נפש, הפקרה לתרפת רעב, וכיוצא באלה — בי וודאי אינה עוזרת לבעליה. עצם העובדה שהיהודים האלה יכולים להיאבק בגלוי, להזעיק את העיתונות ה-בינלאומית, לטפל לאוהדיהם בחו"ל, לקיים שביתות רעב ושבת — הריהי מוכיחה בעליל שאין עוד חזרה לימי סטאלין, וכי בארץ הסובייטים עצמה יש התקדמות לקי-ראת החופש, שלא ניתן עוד לעצרה, אפילו רצו בכך. במצב זה, יש להגביר את הדרישה לחופש ההגירה, ולהימנע מכל דבר העלול להקשות על הגשתו בברית-המועצות.

את מי ואת מה משרת השר משה דיין, כאשר הוא מכריז שהעלייה מברית-המועצות דרושה כדי לספק מייסם לחילי-האוויר?

האין זו חבלה בעלייה, האין זו עזרה ישירה לאותם יסודות בעולם הערבי, המנצלים את העלייה הרוסית לישראל כדי להילחם בברית-המועצות?

את מי ואת מה משרת השר גלילי, כאשר הוא דורש מהסובייטים לא רק להתיר את עליית היהודים בפועל, אלא גם להודות בצדיקת האידיאולוגיה הציונית, שה-מאבק בינה ובין האידיאולוגיה הבולשביקית נטוש כבר מה שלושה דורות. להוציא את האינטרסמו הקצר שבא בעיקבות הנאום הציוני הנלהב של אנדרי גרומיקו ב-1947?